

Co-funded by
the European Union

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

AGENZIA NAZIONALE
ERASMUS+ **INDIRE**

Το πρόγραμμα EcoMystery:

Διαδραστικά δωμάτια απόδρασης για την ευαισθητοποίηση
σχετικά με την κλιματική κρίση και την ενεργό συμμετοχή των
πολιτών στη σχολική εκπαίδευση

WP3

Οδηγίες του ECCC για εκπαιδευτικούς σχετικά με την εφαρμογή

MOD 1 - Δραστηριότητα 2 – Μουσικές καρέκλες για τη βιοποικιλότητα

Εταίροι του έργου

UNIVERZITA
KOMENSKÉHO
V BRATISLAVE

 Bluechain

ecomystery.eu

[EcoMystery](https://www.facebook.com/EcoMystery)

[@ecomystery](https://www.instagram.com/ecomystery)

Co-funded by
the European Union

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

AGENZIA NAZIONALE
ERASMUS+ **INDIRE**

Το πρόγραμμα EcoMystery: Διαδραστικά δωμάτια απόδρασης για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την κλιματική κρίση και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στην σχολική εκπαίδευση

(2024-1-IT02-KA220-SCH-000248873)

Χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις και οι γνώμες που εκφράζονται ανήκουν αποκλειστικά στους συγγραφείς και δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Εκπαίδευσης ή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού (EACEA) ή του Εθνικού Οργανισμού Erasmus+ INDIRE. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση, ούτε ο EACEA, ούτε το INDIRE μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για αυτές.

Άδεια Creative Commons

CC BY-NC 4.0

Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση 4.0 Διεθνής

Η παρούσα άδεια απαιτεί από τους χρήστες να αναφέρουν τον δημιουργό. Επιτρέπει στους χρήστες να διανέμουν, να αναδιαμορφώνουν, να προσαρμόζουν και να αξιοποιούν το υλικό σε οποιοδήποτε μέσο ή μορφή, αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς.

Πίνακας περιεχομένων

1. Οδηγός υποστήριξης για εκπαιδευτικούς – Ρόλοι του δασικού οικοσυστήματος3

Co-funded by
the European Union

Erasmus+
Enriching lives, opening minds.

AGENZIA NAZIONALE
ERASMUS+ **INDIRE**

---

2. Δέντρα.....	3
3. Θάμνοι και φυτά του υπορόφου.....	4
4. Επικονιαστές.....	5
5. Μηχανικοί του εδάφους & αποικοδομητές.....	6
6. Διασκορπιστές σπόρων.....	7
7. Αρπακτικά.....	8

MOD 1 - Δραστηριότητα 2 - ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΚΑΡΕΚΛΕΣ

1. Οδηγός υποστήριξης για εκπαιδευτικούς – Ρόλοι του δασικού οικοσυστήματος

Μέσω της σταδιακής εξάλειψης των ειδών, οι μαθητές κατανοούν:

- Την αλληλεξάρτηση εντός των οικοσυστημάτων
- Τις τροφικές σχέσεις και την οικολογική ισορροπία
- Τις αλυσιδωτές επιπτώσεις της απώλειας της βιοποικιλότητας
- Τις σχέσεις μεταξύ βιοποικιλότητας και ρύθμισης του κλίματος

2. Δέντρα

Οικολογικός ρόλος

Τα δέντρα αποτελούν τη δομική και κλιματική βάση του δασικού οικοσυστήματος. Αυτά:

- Απορροφούν CO₂ μέσω της φωτοσύνθεσης (δέσμευση άνθρακα)
- Απελευθερώνουν οξυγόνο
- Ρυθμίζουν τη θερμοκρασία και την υγρασία
- Παρέχουν βιότοπο για ζώα, μύκητες και έντομα
- Σταθεροποιούν το έδαφος με το ριζικό τους σύστημα
- Επηρεάζουν τους κύκλους του νερού

Χωρίς δέντρα, το δασικό οικοσύστημα καταρρέει γρήγορα.

? Ερωτήσεις για προβληματισμό του εκπαιδευτικού (σε περίπτωση εξάλειψης των δέντρων)

Δομή του οικοσυστήματος

- Τι θα συμβεί στα ζώα που ζουν στα δέντρα;
- Πού θα χτίσουν τις φωλιές τους τα πουλιά;
- Τι θα συμβεί στα φυτά που εξαρτώνται από τη σκιά;

- Οι πληθυσμοί των πουλιών, των δενδρόβιων θηλαστικών και των εντόμων μειώνονται ραγδαία.
- Αυξημένη έκθεση σε αρπακτικά και ακραία καιρικά φαινόμενα.
- Πιθανή τοπική εξαφάνιση ειδών που εξαρτώνται από τα δέντρα.
- Η αυξημένη ηλιακή ακτινοβολία αυξάνει τη θερμοκρασία του εδάφους.

	- Τα φυτά του υπορόφου που έχουν προσαρμοστεί στη σκιά ενδέχεται να πεθάνουν. - Η σύνθεση της βλάστησης μεταβάλλεται υπέρ των φυτών που αντέχουν στην έντονη ηλιοφάνεια.
Κλίμα και ατμόσφαιρα - Τι συμβαίνει στα επίπεδα διοξειδίου του άνθρακα; - Πώς θα αλλάξει η θερμοκρασία σε αυτό το δάσος; - Θα επηρεάσει αυτό το κλίμα σε παγκόσμιο επίπεδο;	- Η απορρόφηση του CO₂ μειώνεται δραματικά. - Το CO₂ στην ατμόσφαιρα αυξάνεται. - Ο άνθρακας που είχε αποθηκευτεί προηγουμένως στα δέντρα ενδέχεται να απελευθερωθεί εάν τα δέντρα αποσυντεθούν ή καούν - Η τοπική θερμοκρασία αυξάνεται λόγω της απώλειας της σκίασης και της μείωσης της εξατμισοδιαπνοής. - Το μικροκλίμα γίνεται θερμότερο και ξηρότερο.
Έδαφος & Νερό - Τι συμβαίνει στο έδαφος όταν δεν υπάρχουν ρίζες να το συγκρατούν; - Ποιοι κίνδυνοι αυξάνονται (διάβρωση, κατολισθήσεις, πλημμύρες);	- Οι ρίζες δεν σταθεροποιούν πλέον το έδαφος. - Αυξημένη διάβρωση από τη βροχή και τον άνεμο. - Υψηλότερος κίνδυνος πλημμυρών και κατολισθήσεων. - Η γονιμότητα του εδάφους μειώνεται με την πάροδο του χρόνου.

3. Θάμνοι και φυτά του υπορόφου

Οικολογικός ρόλος

Οι θάμνοι και τα μικρά φυτά αποτελούν τα μεσαία και κατώτερα στρώματα της βλάστησης. Αυτά:

- Παρέχουν τροφή (μούρα, σπόροι)
- Προσφέρουν καταφύγιο σε μικρά ζώα
- Προστατεύουν το έδαφος από τη διάβρωση
- Υποστηρίζουν τους επικονιαστές
- Διατηρούν τη βιοποικιλότητα

Αυξάνουν τη δομική ποικιλομορφία του δάσους.

? Ερωτήσεις για προβληματισμό του εκπαιδευτικού (σε περίπτωση εξάλειψης των θάμνων)

Βιοποικιλότητα • Ποια ζώα χάνουν τις πηγές τροφής τους; • Τι συμβαίνει στα έντομα που εξαρτώνται από τα ανθοφόρα φυτά;	• Τα μικρά θηλαστικά, τα πουλιά και τα έντομα χάνουν τα μούρα, τους σπόρους και το νέκταρ. • Η διατροφή των φυτοφάγων περιορίζεται. • Οι επικονιαστές χάνουν την πρόσβαση σε ποικιλία λουλουδιών.
Έδαφος • Μήπως το έδαφος μένει πιο εκτεθειμένο; • Τι επιπτώσεις μπορεί να έχει η έντονη βροχή στο ακάλυπτο έδαφος;	• Το έδαφος εκτίθεται άμεσα στην επίδραση της βροχής. • Αυξημένη διάβρωση και απώλεια θρεπτικών ουσιών.
Αναγέννηση του δάσους • Εξακολουθούν τα νεαρά δέντρα έχουν προστασία; • Μπορεί η ανάκαμψη του δάσους να επιβραδυνθεί;	• Μειωμένη προστασία από την έντονη ηλιακή ακτινοβολία και τον άνεμο. • Υψηλότερη θνησιμότητα των δενδρυλλίων. • Επιβράδυνση της αναγέννησης των δασών.

4. Επικονιαστές

Οικολογικός ρόλος

Οι επικονιαστές καθιστούν δυνατή την αναπαραγωγή των φυτών. Αυτοί:

- Μεταφέρουν τη γύρη μεταξύ των λουλουδιών
- Εξασφαλίζουν την παραγωγή καρπών και σπόρων
- Διατηρούν τη γενετική ποικιλομορφία των φυτών
- Υποστηρίζουν τα τροφικά δίκτυα

Χωρίς επικονίαση, πολλά φυτά δεν μπορούν να αναπαραχθούν.

? Ερωτήσεις για προβληματισμό του εκπαιδευτικού (Σε περίπτωση

εξάλειψης των επικονιαστών)

Αναπαραγωγή των φυτών - Μπορούν τα ανθοφόρα φυτά να παράγουν σπόρους; - Τι θα συμβεί την επόμενη σεζόν;	- Πολλά φυτά δεν παράγουν σπόρους. - Η παραγωγή καρπών μειώνεται σημαντικά. - Η γενετική ποικιλομορφία μειώνεται. - Αναπτύσσονται λιγότερα νέα φυτά.
Τροφική αλυσίδα - Ποια ζώα χάνουν την πρόσβαση σε καρπούς ή σπόρους; - Μήπως κάποια είδη φυτών θα εξαφανιστούν;	- Προκύπτουν ελλείψεις τροφής. - Οι πληθυσμοί των φυτοφάγων και των παμφάγων μειώνονται. - Οι δευτερογενείς επιπτώσεις εξαπλώνονται σε ολόκληρο το τροφικό δίκτυο.
Μακροπρόθεσμες επιπτώσεις - Πώς θα μοιάζει το δάσος σε 10–20 χρόνια; - Η βιοποικιλότητα αυξάνεται ή μειώνεται;	- Απώλεια της φυτικής ποικιλότητας. - Απλοποίηση του οικοσυστήματος. - Μειωμένη ανθεκτικότητα στις περιβαλλοντικές πιέσεις. - Σταδιακή αλλά βαθιά κατάρρευση της βιοποικιλότητας και αποσταθεροποίηση του τροφικού δικτύου.

5. Μηχανικοί του εδάφους & αποικοδομητές

(Μύκητες, Γαιοσκώληκες, Βακτήρια, Μικροοργανισμοί)

Οικολογικός ρόλος

Ανακυκλώνουν θρεπτικά συστατικά και διατηρούν τη γονιμότητα του εδάφους. Αυτοί:

- Αποσυνθέτουν νεκρά φυτά και ζώα
- Επιστρέφουν θρεπτικά συστατικά στο έδαφος
- Βελτιώνουν τη δομή του εδάφους
- Διευκολύνουν την ανάπτυξη των φυτών
- Υποστηρίζουν τον κύκλο του άνθρακα

Είναι αόρατοι, αλλά απαραίτητοι.

? Ερωτήσεις για προβληματισμό του εκπαιδευτικού (εάν εξαλειφθούν οι μηχανικοί του εδάφους και οι αποικοδομητές)

Κύκλος των θρεπτικών ουσιών - Τι συμβαίνει στα νεκρά φύλλα και στα νεκρά ζώα; - Επιστρέφουν τα θρεπτικά συστατικά στο έδαφος;	- Τα φύλλα και οι νεκροί οργανισμοί συσσωρεύονται. - Η αποσύνθεση επιβραδύνεται ή σταματά. - Η ανακύκλωση των θρεπτικών ουσιών διακόπτεται. - Τα θρεπτικά συστατικά παραμένουν εγκλωβισμένα στο νεκρό υλικό. - Το έδαφος γίνεται φτωχό σε θρεπτικά συστατικά.
Ανάπτυξη των φυτών - Μπορούν τα δέντρα να αναπτυχθούν σε έδαφος φτωχό σε θρεπτικά συστατικά; - Μειώνεται η παραγωγικότητα του δάσους;	- Η ανάπτυξη των φυτών μειώνεται. - Τα δάση παρέχουν λιγότερους οικοσυστημικούς πόρους.
Κύκλος του άνθρακα - Ο άνθρακας παραμένει δεσμευμένος στο νεκρό υλικό; - Πώς επηρεάζει αυτό τα επίπεδα CO₂ στην ατμόσφαιρα;	- Ο κύκλος του άνθρακα επιβραδύνεται. - Μέρος του άνθρακα ενδέχεται να παραμείνει αποθηκευμένο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. - Το έδαφος υποβαθμίζεται και η παραγωγικότητα των φυτών μειώνεται.

6. Διασκορπιστές σπόρων

(Σκίουροι, ελάφια, αγριογούρουνα, μικρά πουλιά)

Οικολογικός ρόλος

Οι διασκορπιστές σπόρων επιτρέπουν την αναγέννηση του δάσους. Αυτοί:

- Μεταφέρουν τους σπόρους σε νέες τοποθεσίες
- Διευρύνουν την εξάπλωση των φυτών
- Υποστηρίζουν τη γενετική ποικιλομορφία
- Επιτρέπουν την ανάκαμψη των δασών μετά από διαταραχές

? Ερωτήσεις για προβληματισμό του εκπαιδευτικού (Σε περίπτωση εξάλειψης των διασκορπιστών σπόρων)	
Αναγέννηση του δάσους - Πού πέφτουν οι σπόροι χωρίς τα ζώα; - Μπορούν να αναπτυχθούν νέα δέντρα μακριά από το μητρικό δέντρο;	- Οι σπόροι πέφτουν κυρίως κάτω από το μητρικό δέντρο. - Ο υψηλός ανταγωνισμός για το φως και τις θρεπτικές ουσίες αυξάνεται. - Αυξημένη ευπάθεια σε ασθένειες και αρπακτικά.
Ανθεκτικότητα - Μετά από πυρκαγιά ή ξηρασία, μπορεί το δάσος να ανακάμψει; - Μειώνεται η βιοποικιλότητα του δάσους;	- Η αναγέννηση επιβραδύνεται σημαντικά. - Η γενετική ανάμειξη περιορίζεται. - Η ανάκαμψη του δάσους μετά από πυρκαγιά ή ξηρασία γίνεται δυσκολότερη. - Μακροπρόθεσμη μείωση της βιοποικιλότητας.

7. Αρπακτικά

(Λύκοι, αλεπούδες, αρπακτικά πτηνά)

Οικολογικός ρόλος

Τα αρπακτικά ρυθμίζουν την ισορροπία των πληθυσμών. Αυτά:

- Ελέγχουν τους πληθυσμούς των φυτοφάγων
- Αποτρέπουν την υπερβόσκηση
- Διατηρούν την τροφική ισορροπία
- Υποστηρίζουν τη σταθερότητα της βιοποικιλότητας

? Ερωτήσεις για προβληματισμό του εκπαιδευτικού (Σε περίπτωση εξάλειψης των αρπακτικών)	
Πληθυσμιακή έκρηξη Τι συμβαίνει στους πληθυσμούς των φυτοφάγων;	- Τα νεαρά δέντρα και οι θάμνοι υπερβόσκονται από τα φυτοφάγα. - Ο υπερπληθυσμός των

Τι συμβαίνει στη βλάστηση;	φυτοφάγων ζώων βλάπτει τη βλάστηση. - Η αναγέννηση των δασών επιβραδύνεται. - Η ισορροπία του οικοσυστήματος μεταβάλλεται.
Αλυσιδωτές επιπτώσεις - Μπορεί η απομάκρυνση ενός αρπακτικού να επηρεάσει τα φυτά; - Ποια είναι η μακροπρόθεσμη επίδραση; - Παραμένει ισορροπημένο το οικοσύστημα;	- Απώλεια της βιοποικιλότητας των φυτών - Αύξηση της διάβρωσης του εδάφους - Αλλαγές στη δομή του οικοτόπου - Αλυσιδωτές επιπτώσεις σε άλλα στοιχεία της βιοποικιλότητας